

ձգէ աղեաց մէջ, անկէջ ալ մորթին ու ուղեղին կը զարնէ : (Ժ) Եւ որ առջի բերան մէկէն ուղեղին զարնէ ան տաքութիւնը, հիւանդը շուտով կը հանգարտի . նոյնպէս թէ որ ներսի բորբոքումն ալ սաստիկ ըլլայ, ու դուրս չզարնէ, և կամ թէ որ նորէն ներս զարնէ : (Կ) Կանտախտին սաստիկ բորբոքումն ըլլալը անկէջ ալ յայտնի է որ շատ հիւանդները իրենց բնութեանը ուղածն ընելով՝ առողջութիւննին գտան, այսինքն ոմանք պաղ ջրի մէջ նետուելով, ուրիշները մերկ մերկ խոնաւ ու պաղ օդի մէջ կենալով :

ԱՐՈՒԵՍ ԵՒ ԶԱՐՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

(Ժ)-ին Ռեպալաց :

Պղնձազօծումն : — Ուռց մէյմը այս գիւտը գտնելէն ետեւ ամէն տեսակ մետաղով ալ սկսաւ օծել, ինչպէս են պղինձ, զինկ, կապար, և այլն :

Եւս արուեստով թէ որ նաւերուն տակը գամուած բարակ երկրթէ տախտակները պղնձազօծուելու ըլլան, ծախքին գրեթէ ամենեւին տարբերութիւն չեն ընէր, և առաջինէն աւելի կը դիմաւ նան :

Երկրպէս որ և իցէ երկաթ պղնձազօծուելով պղնձի ամէն յատկութիւնները կ'առնու, գոյնը, մաքրութիւնը, օդէն չայլալիլը . իսկ ներքին արժէքը նայելու ըլլաւ դարձեալ երկաթի գինէ :

Պղնձազօծելու համար ալքալեան՝ կապուտակներու¹ մէջ լուծուած պղնձի կապուտակը² կը գործածուի . բայց գործողութեան առէն պղնձի մասունքը աւելի դժուար կը նստի պղնձազօծուելու մետաղին վրայ քան թէ ոսկին ու արծաթը :

Ենչպէս ըսինք, պղնձազօծուած երկաթը պղնձի արտաքին յատկութիւն

ները կ'առնու, ուստի ասկէ ետեւ բոլոր կղպանքները, բանալիքները, ծխնինները, երկաթէ վանդակները, խոհանոցի գործիքները, և այլն և այլն, այս կերպով մաքուր կրնանք պղնձազօծել :

Կապարազօծումն : — Փողասի մէջ լուծուած կապարի ռքսիտին՝ վրայ փիլայի զօրութեամբ ներգործելով՝ որ և իցէ երկաթ, երկաթ տախտակ, և ընդհանրապէս ամէն տեսակ մետաղ՝ կրնանք կապարազօծել :

Կապարազօծումն : — Եւս նոր արուեստովս պղնձը, Բուճը, արոյրը, երկաթը ու նաեւ որ և իցէ ձուլածոյ բաները առանց տաքցնելու շատ դիւրաւ ու շուտով կրնան անագազօծուիլ :

Բապալազօծումն, Իթէլազօծումն : — Բապալը, որ գունով աւելի փաղինի կը նմանի, պղնձէ շինուած երաժշտական գործիքները օծելու կու գայ . և անոնց գեղեցիկ մետաղական վեռնիճմը կու տայ հաստատուն և աժան : Իսկ նիքէլով կղպանքներն ու ձիւլ զարդերը կրնան օծուիլ :

Օթէլազօծումն : — Ուռցին փորձերուն մէջ ամենէն աւելի մտադրութեան արժանին մետաղներու վրայ, մասնաւորապէս երկաթին զինկ տալն է :

Երկաթը զինկով օծուելով ռքսիտ չի կապեր, բայց ընդհանրապէս զինկազօծած երկաթէ անօթներու մէջ տաք ջուր գնել չըլլար, վասն զի այս երկու մետաղներուն իրարու հետ հաղորդուելով առաջ եկած կալվանեան զօրութիւնը շուտով զինքը ռքսիտ կը դարձնէ ու երկաթն ալ կ'ուտէ :

Հալած զինկի մէջ խոթած երկաթը այս անտեղութիւններս ունի որ զինկն ու երկաթը զիրար աղէկ չեն բռներ ու երկաթը դիւրաբեկ կ'ըլլայ : Եւս հաւմար երկաթէ բարակ թելերը այս կերպով աղէկ չէ օծելը, վասն զի դիւրաբեկ ու տձև կ'ըլլան . նմանապէս երկաթէ ուրիշ որ և իցէ զարգարանքի բաներն ալ այս կերպով օծուելով ձևերնին կը կորսնցնեն ու դիւրաբեկ կ'ըլլան :

¹ Տես Երես 346 :

² Գ. Կ. Cyanures alcalins.

³ Գ. Կ. Cyanure de cuivre.

¹ Գ. Կ. Oxide de plomb.

Իսկ Ռուսացի հնարքով այս ամէն անտեղութիւններս կը վերցուին, և քիչ տատկով փիլայի զօրութեամբ երկաթն ալ, պողպատն ալ, թափծու բաներն ալ զինկի լուծութեան մէջ խոթելով շատ գեղեցիկ կը զինկազօծին. միայն թէ բարակ օծելու է, որպէս զի ձևերնին ու վրայի բանուածքնին չի կորսնցընեն. և այս կերպով կրնան զինկազօծուիլ երկաթէ բարակ թելերը որ շատ բանի կը գործածուին և առանց ժանգոտելու երկար ատեն կրնան դիմանալ: Բնապէս կախաղանաւոր կամուրջներուն երկաթէ չուանները, շանթարգելի հաղորդիչները, մաղ ու ապահովութեան լսարար շինելու ցանցերն ալ այս կերպով զինկազօծուած թելերէ կրնան շինուիլ:

Ինչպէս ինչուան հիմայ տեսանք, այս ամէն գործողութիւններս կատարողը մէկ փիլայ մըն է, որ առաջները միայն հետաքրքրութեան բան մըն էր, իսկ հիմայ ամենէն օգտակար գործիքներէն մէկը սեպուած է:

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Սարգոս զանազան էլիմաներու ասի ունէ, յաճ յապիտութիւնները:

ՀԻՍՏՈՒՍԱՅԻՆ Բերիկոյ Երգուացի և Նուրոն վայրենի ժողովուրդները՝ որ Վանատայի ներսերը կը բնակին, բարբարոս սովորութիւն մը ունին որ զմարդ կը սարսափեցընէ. իրենց որսորդութեան ատեն կամ թէ զինուորական ասպատակութեանց ժամանակ երբոր կը տեսնեն որ ծնողքնին կամ ազգականնին տկար է, չի կրնար ետևներնէն գալ՝ կը զարնեն կը սպաննեն, վախնալով որ չըլլայ թէ անօթութենէ մեռնին կամ թէ իրենց թշնամեաց խարուկին վրայ խորովին: Կարծեն թէ որ

դիակն սիրոյ նշան է ըրածնին, հնազանդելով իրենց ծնողացը հրամանին որ իրենցմէ մահ կը խնդրեն իբրև մեծ շնորհք մը. և ծնողասէր որդիքը անոնց աւելի պատուաւոր թաղումն չեն կրնար ընել՝ եթէ ոչ ուտելով զանոնք: Եւ ժողովուրդները երկայնահասակ են, ձիթագոյն, բազմակին, անգութ և միաբան ընկերութեամբ կ'ապրին:

Ֆլորիտոյ, Սիսիսիի և հիւսիսային Բերիկոյ ցամաքին հարաւային ուրիշ տեղեաց բնակիչները չափաւորապէս բարեկազմն են, և Վանատայի բնակիչներէն աւելի թխագոյն. մորթերնին ձիթագոյն կարմրի կը զարնէ, որուն պատճառը գլխաւորապէս սուրճ սուած կարմրագոյն ներկ քսուելէն է: Գլերթէ բոլորովին մերկ կը քալեն, կտրիճ բայց կատաղի են, պատերազմի մէջ բռնած գերինին արեւուն կը զօհեն, և վերջը կը նստին կ'ուտեն:

Եւ չէնները, որ են Սիսիսիանայի վայրենիներն՝ մեծղի ու մարմնեղ են, քրթերնին չափէ դուրս երկայն, կզակնին կամարաձև: Երբոր իրենց մէջէն ազնուական տիկին մը մեռնի, զորն որ արեգական ցեղէն կը կարծեն, տասու երկու պղտի տղաք ու տասնըջորս ալ չափահաս տղաք կը խղդեն և անոր հետ կը թաղեն. ասոնց գերեզմանին մէջ խոհանոցի գործիքներ, զէնքեր և զարդարանքի ամէն հարկաւոր բաները կը դնեն:

Սիսիսիանի շատ թաց ու ճախճախուտ երկիր մըն է. շատ յաճախեալ են մահաբեր, ընդհատ և թուլացուցիչ տենդերը, և չեն դադրիր մինչև որ նոյեմբերի մէջ հիւսիսային քամիները փչել չի սկսին: Տեսակ մըն ալ հիւանդութիւն ունին՝ որ սաստիկ ջղերնին կը գելու, որով բովանդակ մարմիննին կոճղի պէս կարկամեալ ու անշարժ կը մնայ, մանաւանդ նորածին տղայք շատ են թակայ են այս հիւանդութեանս. նոյնպէս ամէն տեսակ ճճիներէ առաջ և կած հիւանդութիւններն ալ, մանաւ